

تأثیر تلگرام بر سرمایه اجتماعی مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد واحد تهران غرب، دانشکده مدیریت

رزا فرازمند^۱/هادی رزقی شیرسوار^۲

تاریخ دریافت مقاله: دی ۹۶ تاریخ پذیرش نهایی: شهریور ۹۷

چکیده

توسعه روزافزون رسانه های مدرن و افزایش قابلیت ها و توانمندی های این رسانه ها باعث ایجاد تحولاتی در دنیای ارتباطات گردیده است. این تحولات تأثیراتی عمیق بر تعامل و روابط انسان ها به دنبال داشته است. تحولاتی که کمتر می توان مشابه آن را در حوزه های دیگر یافت. در میان شبکه های اجتماعی مجازی، تلگرام شبکه ای پر قدرت است که می تواند بر سرمایه اجتماعی تأثیر بسزایی بگذارد. پژوهش حاضر با هدف تأثیر تلگرام بر سرمایه اجتماعی به روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری شامل ۲۸۹۰ حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۳۴۱ به روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شده است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه ی ۳۴ سوالی با مقیاس درجه بندی لیکرت بوده که در پژوهش "بررسی تأثیر شبکه های اجتماعی نوین بر سرمایه اجتماعی" که در سال ۱۳۹۵ توسط محقق طاهری فرد ساخته شده، صوری یا محتوایی می باشد و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۲۳ پایایی آن نیز تأیید گردید. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شده است. نتایج نشان می دهند که تلگرام بر هر سه مولفه مورد بررسی از سرمایه اجتماعی (اعتماد، مشارکت و انسجام اجتماعی) تأثیر معناداری دارد.

واژه گان کلیدی: سرمایه اجتماعی، اعتماد، مشارکت، انسجام، تلگرام.

۱- کارشناس ارشد گروه مدیریت، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲- استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران، (نویسنده مسئول)، پست الکترونیک: rezghih@yahoo.com

مقدمه

سرمایه اجتماعی از مفاهیم نسبتاً نوینی است که امروزه در جامعه‌شناسی و اقتصاد، و همچنین در مدیریت و سازمان به صورت گسترده‌ای مورد استفاده قرار گرفته، این مفهوم به پیوندها، ارتباطات میان اعضای یک شبکه به عنوان منبع بارزش اشاره دارد، که با خلق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف اعضا می‌شود. این سرمایه امروزه نقشی بسیار مهم‌تر از سرمایه فیزیکی و انسانی در سازمان‌ها و جوامع ایفا می‌نماید. از طرفی انسان به طور ذاتی در تعامل و تقابل با دیگران نیازهای خود را برطرف ساخته و گذران امور می‌کند. اثرات این کنش‌ها و متقابل و نقش آنها تا حدی است که حذف آن، زندگی را غیر ممکن می‌سازد. اما در این میان دانشمندان علوم اجتماعی با نگرشی کنجکاوانه در جوامع، به شناسایی این کنش‌ها پرداخته و به مجموعه عوامل سرمایه اجتماعی پی برده‌اند. معمولاً ابتکار اصطلاح سرمایه اجتماعی و تبیین مفهومی آن به رابرت پوتنام داده می‌شود. از نظر پوتنام، سرمایه اجتماعی از سازمان اجتماعی - مانند شبکه‌های اجتماعی، هنجارها و اعتماد است که با تسهیل همکاری و هماهنگی در میان اعضای جامعه، آنها را قادر می‌سازد تا اهداف مشترکشان را به طور کارآمدی دنبال کنند. وی سرمایه اجتماعی را مترادف با مفاهیم دیگری چون انسجام اجتماعی، مشارکت، پیوستگی اجتماعی و حتی برادری به کار می‌برد. این مفاهیم به این موضوع اشاره دارند که با هم بودن، بهتر از تنها بودن است. در دل این مفهوم جامعه مدنی ارزش‌هایی چون همدردی، همیاری، اعتماد و مشارکت قرار دارد. یکی از دغدغه‌های عالمان اجتماعی و فیلسوفان از زمان‌های گذشته تا به امروز، موضوع ثبات یا تغییر در جوامع بشری بوده است. ثبات هر جامعه رابطه تنگاتنگی با انسجام اجتماعی دارد و انسجام هر جامعه را می‌توان در رابطه با عوامل و مجاری تغییر درک کرد. از عوامل مهم و موثر در انسجام و یگپارچگی جامعه، وجود اعتماد در بین افراد گروه‌های مختلف اجتماعی است. زمانی که اعتماد اجتماعی تحت تاثیر عوامل

مختلف، دچار فرسایش شود، نظم و انسجام اجتماعی نیز با چالش‌هایی مواجه می‌گردد. زیمیل جامعه‌شناس آلمانی معتقد است که بدون وجود اعتماد در بین افراد جامعه، آن جامعه فرو می‌پاشد چرا که بسیاری از روابط میان آدمیان، بر عدم قطعیت بین آنها استوار است. به باور زیمیل، تعاملات انسانی، بیش از دلایل عقلانی و ملاحظات شخصی، از طریق اعتماد استمرار می‌یابد (الکساندرا نوریس، ۲۰۱۳). در این راستا یکی دیگر از مولفه‌های سرمایه اجتماعی که با اعتماد و انسجام رابطه دارد، مشارکت است. مشارکت از دیرباز به زندگی انسان پیوند داشته و در سراسر روزگار راه فراگشت را پیموده است. به طور کلی مشارکت به معنی سهیم شدن در فعالیت جمعی و گروهی می‌باشد. در این بین با توجه به دنیای امروزی و نقش بدون انکار شبکه‌های اجتماعی علی‌الخصوص نقش برنامه‌های پرتلفدار و همه گیر تلگرام در تمامی ابعاد زندگی قصد دارم در پژوهشی با عنوان بررسی نقش تلگرام بر سرمایه اجتماعی، تغییرات و دگرگونی سرمایه اجتماعی را بررسی نمایم.

اهمیت و ضرورت تحقیق

امروزه سرمایه اجتماعی نقش بسیار مهم تری نسبت به سرمایه‌های دیگرمانند سرمایه انسانی، اقتصادی و فیزیکی در جوامع ایفا می‌کند. درغیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه‌ها اثربخشی خود را از دست می‌دهند و بدون سرمایه اجتماعی، پیمودن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی ناهموار و دشوار می‌شود. لذا این مسئله بیانگر این است که سایر سرمایه‌ها در کنار سرمایه اجتماعی در رشد و توسعه یک جامعه کارایی لازم را دارند. با نبود سرمایه اجتماعی، ادامه جامعه انسانی در هر سطحی اتفاق نمی‌افتد. افزایش حجم قابل توجه پژوهش‌ها در این حوزه بیانگر اهمیت و جایگاه سرمایه اجتماعی در حوزه‌های متفاوت اجتماعی است. به طور کلی میزان سرمایه اجتماعی در هر گروه یا جامعه‌ای نشان دهنده میزان اعتماد افراد به یکدیگر است. همچنین وجود

حالی که اگر ایجاد سرمایه اجتماعی را در ارتباط با شبکه اجتماعی دانست، که می‌تواند اطمینان و حس همکاری را در میان افراد حاضر در شبکه‌های مورد بحث ایجاد کند، آنگاه آنچه بیش از پیش اهمیت پیدا می‌کند نقش نهادهای جامعه مدنی در تشکیل این سرمایه است (درولا، ۲۰۱۵). از سوی دیگر محققان معتقدند فضای مجازی می‌تواند انسجام اجتماعی، انزوای اجتماعی، سبک زندگی، هویت، مشارکت اجتماعی و اعتماد را تغییر، کاهش و یا افزایش دهد. فضای مجازی می‌تواند با خصوصی کردن اوقات فراغت میزان مشارکت اجتماعی را کاهش و یا با پنهان کردن روابط خصوصی افراد، زمینه ساز انحرافات اجتماعی برای جوانان باشد و یا عامل کاهش اعتماد شود. از طرفی شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان یکی از چالش‌ها و دغدغه‌های اصلی در حوزه جوانان به شمار می‌رود چرا که فرد را در یک جامعه مجازی بدون نظارت قرار داده است. لذا تقویت نهادهای مدنی در شبکه‌های مجازی نه تنها از انزوای خود در سطح جامعه جلوگیری می‌کنند بلکه قادر است به افراد در شبکه‌های مجازی هویت دهد تا حداقل بخشی از اوقات گذرانده شده اعضای این شبکه‌ها به ایجاد سرمایه اجتماعی گذاشته شود و متأسفانه در ایران از شبکه‌های اجتماعی به صورت هدفمند در جهت ایجاد یک اعتماد و سرمایه اجتماعی کمتر بهره گرفته شده است. از اینرو ضرورت تحقیق پژوهش حاضر به شدت احساس می‌شود. همچنین با توجه به این که سرمایه اجتماعی به عنوان یک اصل محوری در راه مشارکت اعضای یک جامعه برای دستیابی به توسعه محسوب می‌شود و اجتماعات مجازی نیز یکی از مهم‌ترین بسترهای تعامل، مشارکت و تبادل آراست، ضرورت شناسایی این پدیده‌ها در جریان یک تحقیق علمی مسجل به نظر می‌رسد. به عبارت دیگر این شناخت ما را در جهت برنامه ریزی برای میلیون‌ها کاربر فضاهای مجازی که به طور مداوم در حال ارتباط شبکه‌ای با یکدیگر هستند هدایت نموده و زمینه‌های ارائه راهکار و راهبرد بهتر را در عرصه‌های عمومی و مجازی فراهم می‌سازد. (telegram.org)

میزان قابل قبولی از سرمایه اجتماعی موجب تسهیل کنش‌های اجتماعی می‌شود، به طوری که در مواقع بحرانی می‌توان برای حل مشکلات از سرمایه اجتماعی به عنوان اصلی ترین منبع و اصلاح فرایندهای موجود سود برد. از اینرو شناسایی عوامل و ابزارهای موثر در تقویت یا تضعیف سرمایه اجتماعی اهمیت بسزایی دارد (وانگ و وی، ۲۰۱۱). از طرفی اگر در یک جامعه ای میزان سرمایه اجتماعی پایین باشد خطر افتادن آن جامعه به وضعیت تله اجتماعی بسیار بالاست. تله اجتماعی یعنی سرمایه اجتماعی پایین، نبودن اعتماد و اطمینان به یکدیگر بین مردم و ... بعضی اوقات از تله اجتماعی به عنوان مشکل منافع جمعی (همکاری و تلاش برای منافع جمعی تنها زمانی میسر می‌شود که انسان به این باور برسد که همه افراد دیگر نیز همکاری خواهند کرد) یاد می‌شود (مک لرگ، ۲۰۰۳).

از سوی دیگر به دلیل گسترش روزافزون کاربرد فناوری‌های دیجیتال و با افزایش روند بهره‌گیری از اینترنت و شبکه‌های مجازی این مسئله از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است. امیرحسین دوابی معاون فناوری و نوآوری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، شمار کاربران اینترنت در ایران را ۳۷ میلیون و ضریب نفوذ اینترنت را ۴۷ درصد عنوان کرد. بر اساس آمار منتشر شده از تعداد کاربران شبکه‌های اجتماعی در ایران حدود ۳۰ میلیون ایرانی در شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌های خارجی عضو هستند. شبکه‌های اجتماعی خارجی بسیار مورد توجه کاربران قرار گرفته و هر کاربر ایرانی چندین ساعت وقت خود را در این برنامه‌ها سپری می‌کنند. شبکه‌های اجتماعی خارجی، هر یک چندین میلیون کاربر در ایران دارند. به عنوان مثال تنها در پیام‌رسان تلگرام، حدود ۱۰۰ هزار کانال توسط کاربران ایرانی ایجاد شده و روزانه بیش از یک میلیون و ۲۰۰ هزار مطلب در آنها تولید می‌شود. برخی از کانال‌ها بیش از یک میلیون عضو دارند و به این ترتیب هر مطلب تولید شده به طور متوسط ۵۰۰ هزار بار در روز دیده می‌شود. تلگرام یکی از محبوب‌ترین و پرطرفدارترین شبکه‌های اجتماعی در ایران محسوب می‌شوند. (telegram.org)

در رابطه با موضوع پژوهش حاضر، کارهایی به انجام رسیده است که به طور خلاصه به چند نمونه داخلی و خارجی می‌پردازیم.

ارتان (۲۰۱۴) در پژوهشی به بررسی "عوامل تعیین کننده سرمایه اجتماعی در فیس بوک" پرداخته است. در این پژوهش به بررسی اثر وضعیت اجتماعی و اقتصادی، اعتماد و نگرانی حفظ حریم خصوصی و عوامل روانی اجتماعی در ساخت سه اقدامات ساختاری سرمایه اجتماعی، که ارتباط، پیوند و اندازه شبکه (درجه) هستند، می‌پردازد. با استفاده از داده‌های نظر سنجی آنلاین، شواهدی بدست آورده که نشان می‌دهد، اعتماد و نگرانی حفظ حریم خصوصی، زن بودن، و تعداد ساعات صرف شده در فیس بوک عوامل قابل توجهی از پیوند سرمایه اجتماعی و درجه هستند. همچنین نشان می‌دهد که زن‌ها و پاسخ دهندگان که اعتماد دارند و از حفظ حریم خصوصی نگرانی دارند، در آنها احتمال کمی در ارتباط به سرمایه اجتماعی وجود دارد. علاوه بر این، تعداد ساعات صرف شده در فیس بوک ارتباط مثبتی با احتمال درگیر شدن در اتصال به سرمایه اجتماعی دارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که در زنان احتمال کمتری برای افزایش اندازه شبکه آنها وجود دارد. از سوی دیگر، پاسخ دهندگان که ساعت بیشتری در فیس بوک سپری می‌کنند و پاسخ دهندگان که از طبقاتی با درآمد بالا هستند احتمال بیشتری برای افزایش اندازه شبکه آنها وجود دارد.

گیو و جوانگ (۲۰۱۴) پژوهشی با عنوان "تاثیر سرمایه اجتماعی بر شبکه‌های اجتماعی چگونه است؟" به انجام رسانده است. تحقیقات کمی وجود دارد که نشان دهد عوامل سرمایه اجتماعی چگونه بر رضایت کاربران در شبکه اجتماعی آنلاین تاثیر دارد. فرضیه اصلی این است که منابع سرمایه‌های اجتماعی ابزاری برای درک کاربران از شبکه‌های اجتماعی آنلاین هستند. بنابراین مدلی را پیشنهاد و آزمایش می‌کند که بوسیله بررسی تاثیر شبکه اجتماعی، کاربران مفید و رضایت دیدگاه‌ها را در یک نظر سنجی تجربی اندازه‌گیری کند.

پنالویز و سنتوز (۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان "سرمایه اجتماعی فردی: دسترسی و تجهیز منابع جاسازی شده در

شبکه‌های اجتماعی"، توصیف ساختار شبکه‌های اجتماعی فردی و ارائه بینش جدیدی در مکانیسم اساسی فرآیند سرمایه اجتماعی فردی است. به طور خاص، ما سه فرض اصلی و اساسی مدل توضیح داده شده لین، از عوامل سرمایه اجتماعی فردی را آزمایش می‌کنیم (لین، ۲۰۰۱). ما نتایج حاصل از بررسی‌هایی که به طور خاص طراحی و گسترده شده‌اند، را در شبکه‌های شخصی در جامعه اسپانیایی (اُسیم، ۲۰۱۱) تجزیه و تحلیل می‌کنیم. یافته‌های ما، بر اساس استفاده از آنالیز اجزای اصلی (PCA)، رگرسیون و روش‌های ساختاری به ما اجازه برای تکمیل مدل کلی دسترسی متمایز لین و بسیج منابع اجتماعی می‌دهد. علاوه بر این، شواهد تجربی حاکی از نیاز به معرفی یک تمایز قابل توجهی بین ابزاری تخصصی و بسیج کافی و رسا است. در نهایت، این تحلیل به ما تشخیص عوامل اصلی تعیین کننده فاکتورهای اساسی اشکال سرمایه از روابط شخصی را نشان می‌دهد. تحقیقات در دو جهت مورد نیاز است. اول، به منظور توسعه استراتژی تجربی که به ما اجازه تست بخش پایانی/گام در لین مدل (رابطه بین سرمایه و بازده) را می‌دهد، دوم، به در نظر گرفتن مشکل نابرابری حاصل از توزیع ظرفیت بسیج مرتبط با این شبکه‌ها می‌پردازد. این امر می‌تواند به ویژه جالب برای رسیدگی به اثر ابزارگرایی بسیج متخصص در نابرابری دسترسی به منابع اجتماعی (وضعیت، اشتغال، و غیره) و تعامل با سایر اشکال نابرابری مانند درآمد و سرمایه انسانی باشد.

ونفو و جانچو (۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان "چه چیزی باعث به اشتراک گذاشتن محتوا بوسیله کاربران در فیس بوک می‌شود؟ سازگاری در میان انگیزه روانی، تمرکز سرمایه اجتماعی، و نوع محتوا" ادعا می‌کند که، با وجود اینکه مقدار زیادی محتوا بر روی فیس بوک به اشتراک گذاشته می‌شود، در مطالعات قبلی به طور کامل، به اینکه چه چیزی باعث به اشتراک گذاری محتوا در فیس بوک می‌شود، پرداخته نشده است. این مطالعه به جای این که در مورد فیس بوک تنها به عنوان یک رسانه اجتماعی آنلاین بحث کند، بر انگیزه روانی کاربران فیس بوک برای به اشتراک گذاری محتوا،

به منظور توسعه انواع مختلف سرمایه اجتماعی از طریق سیستم عامل‌های مختلف رسانه‌های اجتماعی دارد. زی (۲۰۱۴) پژوهشی را با عنوان استفاده از سایت شبکه‌های اجتماعی، صحبت با تلفن همراه و سرمایه اجتماعی در میان نوجوانان انجام داده است. او بیان می‌کند که سایت‌های شبکه اجتماعی (SNSs) و گوشی‌های تلفن همراه به طور فزاینده‌ای در حال تبدیل شدن به عنصری مهم در زندگی نوجوانان هستند. با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده از یک نظرسنجی در سراسر کشور، این مطالعه به بررسی تغییرات سرمایه اجتماعی را با بکارگیری SNS، فعالیت‌های مختلف SNS و بحث‌های شخصی تلفن همراه در میان نوجوانان پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که به کارگیری SNS و بحث‌های شخصی تلفن همراه به تنهایی نمی‌تواند روابط نزدیک با دوستان با دوستان را افزایش دهد. اما به طور مشترک می‌تواند نوجوانان را به مشارکت مدنی ترویج کند. در میان کاربران SNS، بحث شخصی با شبکه تلفن همراه، سرمایه اجتماعی نوجوانان را افزایش می‌دهد. فعالیت‌های مختلف SNS مانند اظهارنظر در مورد تصاویر دوستان در فیس بوک و پیوستن به گروه‌های فیس بوک روابط مختلفی با سرمایه اجتماعی دارد، و مقداری از این روابط با بحث شخصی همراه تعدیل می‌شوند.

لی (۲۰۱۳) پژوهشی را با عنوان شبکه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی در رهبری و مدیریت پژوهش انجام داده است. در این پژوهش محقق به بررسی رشد رهبری و پژوهش‌های مدیریت در زمینه شبکه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی (SNSC) پرداخته شده است. او بیان می‌کند که شبکه اجتماعی، یک ساختار اجتماعی از گره‌های متصل شده توسط مجموعه‌ای از روابط ساخته شده می‌باشند. سرمایه اجتماعی، به نوبه خود، اشاره‌ای به ساختار، محتوا و درک روابط اجتماعی شخص در شبکه می‌باشد. در این پژوهش یک بررسی عمیق از روش‌های استفاده از SNSC در رهبری و مدیریت پژوهش انجام شده است.

بررسی چگونگی تمرکز سرمایه اجتماعی کاربران و انواع محتوای تحت تأثیر محرک‌ها تمرکز می‌کند. ما یافته‌هایمان را با استفاده از هر دو روش کیفی (تمرکز بر مصاحبه گروه‌ها) و کمی (نظرسنجی آنلاین) به دست آوردیم. منافع شخصی و انگیزه جمعی هر دو می‌توانند محرکی برای به اشتراک گذاری محتوا کاربران فیس بوک باشند. علاوه بر این، اثرات انگیزه منافع شخصی تنها در میان کاربرانی که بر دوستان نزدیکشان تمرکز دارند (تمرکز بر اتصال) پیدا شد، نه در میان کسانی که بر دوستان از راه دورشان (تمرکز بر پل زدن) تمرکز می‌کنند. بازاریابان برند می‌توانند از این نتایج برای ارسال محتوا در فیس بوک به طور موثر استفاده کنند.

لی و چن (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان "فیس بوک یا renren مطالعه مقایسه‌ای استفاده از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی در میان دانشجویان بین‌المللی چینی در ایالات متحده" در مورد شبکه‌های اجتماعی بیان می‌کند که، سایت‌های شبکه‌های اجتماعی (سرویس امنیت ملی) ابزار مهمی برای حفظ و توسعه سرمایه اجتماعی دانشجویان هستند. با این حال، تعدادی از مطالعات موجود در مورد پیامدهای اجتماعی با استفاده از سرویس امنیت ملی بر دانشجویان بین‌المللی استفاده آنها از سیستم عامل‌های مختلف رسانه‌های اجتماعی برای مطالعه سرمایه اجتماعی متمرکز می‌شود. هدف این مطالعه با پر کردن این شکاف بوسیله بررسی پیامدهای استفاده از کشور میزبان و سرویس امنیت ملی کشور برای سرمایه اجتماعی در میان دانشجویان بین‌المللی چینی است. در این نظرسنجی دانشجویان بین‌المللی چین در دانشگاه ایالات متحده (N=۲۱۰) نشان می‌دهد که استفاده از فیس بوک و renren هر دو، ارتباط مثبتی با پل زدن به سرمایه اجتماعی دارد. اما در استفاده از فیس بوک، ارتباط سرمایه اجتماعی دارای یک رابطه قوی تر با پل زدن سرمایه اجتماعی نسبت به استفاده از renren دارد. با این حال، تنها استفاده از renren رابطه قابل توجه و مثبتی با حفظ سرمایه اجتماعی کشور دارد. این نتایج پیامدهای کاربردی برای دانش‌آموزان بین‌المللی

فتحی‌پور (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان "شبکه‌های اجتماعی آنلاین و سرمایه اجتماعی" مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات بیان می‌دارد که امروزه، شبکه‌های اجتماعی آنلاین به فضای اجتماعی برای دانشجویان جهت برقراری ارتباط تبدیل شده‌اند. هدف اصلی این تحقیق فهم رابطه بین سرمایه اجتماعی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات (تهران) است. برای رسیدن به این هدف، پیمایش آنلاین برای بررسی تأثیرات ابعاد سرمایه اجتماعی (سرمایه رابطه‌ای، سرمایه ساختاری و سرمایه شناختی) جهت تعیین شدت و میزان استفاده از این شبکه‌ها انجام شد. نتایج اصلی تحقیق نشان می‌دهد که اعتماد اجتماعی تأثیر ضعیفی بر شدت و میزان استفاده از این شبکه‌ها دارد و نقش اشتراک‌گذاری اطلاعات، تأثیر غیر مستقیم بر مشارکت دانشجویان در این اجتماعات آنلاین دارد. خالدی (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان "بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی در شکل‌گیری سرمایه‌های اجتماعی" مطالعه موردی: شهروندان مناطق ۱ و ۱۶ شهر تهران، بیان می‌کند که امروزه در کنار سرمایه‌های انسانی و اقتصادی، سرمایه دیگری به نام سرمایه اجتماعی نیز مورد توجه محققین قرار گرفته است. این ابعاد از طریق جریان‌های اطلاع‌رسانی مثل آموزش مربوط به مشاغل، تبادل عقاید، تبادل اطلاعات، هنجارهای مربوط به معاملات در شبکه‌های اجتماعی، مشارکت‌های مردمی، گروه‌های خودیاری و نوع دوستی و روحیه جمع‌گرایی در برابر فردگرایی و ... بین اعضای شبکه اجتماعی شکل می‌گیرد. نتایج این تحقیق نشان داد که شبکه‌های اجتماعی بر شکل‌گیری سرمایه‌های اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین شبکه‌های اجتماعی بر ۴ بعد مشارکت سیاسی، مشارکت و رهبری مدنی، پیوندهای اجتماعی غیر رسمی و تنوع معاشرت‌ها و دوستی‌ها تأثیر مثبت دارد و تنها شبکه‌های اجتماعی بر اعتماد تأثیر منفی دارد.

طاهری فرد پبله رود (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان "بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی نوین بر سرمایه‌های اجتماعی". مطالعه‌ای در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر بیان می‌دارد که، به نظر می‌رسد استفاده از شبکه‌های اجتماعی نوین بر سرمایه اجتماعی تأثیرگذار است بدین معنی که با استفاده بیشتر از این وسایل سرمایه اجتماعی کاهش می‌یابد. براساس یافته‌های به دست آمده از پژوهش حاضر استفاده از شبکه‌های اجتماعی نوین بر سرمایه اجتماعی تأثیرگذار نمی‌باشد.

رستمی و همکاران (۱۳۹۳) پژوهشی را با عنوان تأثیر خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی بر مولفه‌های سرمایه اجتماعی روستاییان (مورد مطالعه: روستای گودین، شهرستان کنگاور) انجام داده‌اند. این پژوهش با هدف کلی بررسی اثرات خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی (ICT) بر مولفه‌های سرمایه اجتماعی روستاییان انجام شده است. این تحقیق توصیفی-پیمایشی بوده است و با استفاده از شیوه نمونه‌گیری ساده انجام شده است. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، ۳۵۱ نفر تعیین شد. اما نرخ بازگشت پرسشنامه‌های توزیع شده در این جامعه آماری ۲۴۵ عدد بود. بر اساس یافته‌های تحقیق سطح سرمایه اجتماعی روستاییان مورد مطالعه در حد متوسط بود. همچنین اختلاف معنی‌داری بین میزان سرمایه اجتماعی کاربران و غیر کاربران خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی مشاهده شد. دسترسی به خدمات دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی از جمله دسترسی به اینترنت مشخص شد منجر به پذیرش بهتر تفاوت‌ها در افراد شده و این افراد در اجتماع محلی مشارکت بیشتری دارند. با توجه به این نتایج پیشنهاد می‌شود با گسترش زیرساخت‌های لازم و ترغیب روستاییان در استفاده از این فناوری‌ها زمینه توسعه سطح سرمایه اجتماعی آنها و بدان وسیله، موفقیت در برنامه‌های توسعه روستایی فراهم شود. توسعه سطح سرمایه اجتماعی آنها و بدان وسیله، موفقیت در برنامه‌های روستایی فراهم شود.

کستلز و با استفاده از نظریات دانشمندی همچون پاتنام و فوکویاما ارائه شده است. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه‌های اجرا همبستگی می‌باشد. این تحقیق بر اساس روش کمی سنجیده و از پیمایشی استفاده شده است. تکنیک گردآوری اطلاعات نیز پرسشنامه می‌باشد. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که بین متغیر مستقل (شبکه‌های اجتماعی مجازی) و متغیر وابسته (سرمایه اجتماعی) رابطه معناداری وجود دارد و تأثیر متغیر مستقل بر وابسته، نسبتاً قوی است. همچنین مشخص شد، تبادل اطلاعات و تعامل در شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب ارتقای آموزش و کسب مهارت‌ها می‌شود، افراد بسیاری از مسائل را با توجه به تعامل اطلاعات قرار می‌گیرند و با خبر می‌شوند و حس تعهد و مسئولیت پذیری آنان در قبال خود و جامعه نسبتاً افزایش پیدا می‌کند.

پژوهش کلانتری و همکاران (۱۳۹۵) با عنوان "نقش شبکه‌های اجتماعی در دانش شهروندان، مطالعه موردی فیس بوک در میان دانشجویان دانشگاه تهران" بیان می‌کند که اجتماع شبکه‌ها نه تنها یک واژه یا یک نوع خاص از تعامل اجتماعی نیست بلکه یک محیط مجازی است. در واقع ایجاد یک شبکه ای از سیاست، مذهب، فرهنگ و اقتصاد با استفاده از عناصر مجازی. یکی از ابزارهای اصلی جامعه شبکه برای نفوذ به منطقه مورد مطالعه شبکه‌های اجتماعی است. آنها نوع جدیدی از وب سایت‌ها در فضای مجازی است که در آن یک فرد، علاوه بر اینکه یک مصرف کننده است، قادر به تولید اخبار و اطلاعات نیز می‌باشد. فیس بوک بدون شک موفقیت‌ترین شبکه اجتماعی است. علاوه بر این، موضوع حقوق مدنی در این شبکه مجازی گفتگو و تعامل. اشکال جدیدی را ایجاد کرده است. مطالعه حاضر بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی فیس بوک و مطالعه موردی آن آگاهی شهروندی دانشجویان دانشگاه تهران است. در میان دانش آموزان انتخاب شده، بین اشتراک به فیس بوک و آگاهی شهروندی آنها اشتراک وجود داشته است. تجزیه و تحلیل رگرسیون نشان داد که بین متغیرهای مورد مطالعه، از

در پژوهش مصطفی خسروی (۱۳۹۵) با عنوان "شبکه‌های اجتماعی مجازی و افول سرمایه اجتماعی خانواده" به نهاد خانواده توجه دارد و بیان می‌کند که یکی از حوزه‌های مهم تأثیرپذیر از سرمایه اجتماعی، نهاد خانواده می‌باشد. روش این مطالعه بصورت کتابخانه‌ای و استنادی، به بررسی مبانی نظری و ادبیات پژوهشی موجود پیرامون موضوع تحقیق پرداخته شده است. در مجموع نظریه سرمایه اجتماعی با تأکید بر شبکه‌های اجتماعی و تحلیل منافع حاصله از ایجاد پیوندهای اجتماعی در سطوح مختلف خانواده، تحلیل نوینی از ساز و کار تحول ارزشی در خانواده‌ها به دست می‌دهد. در این پژوهش سرمایه اجتماعی به دو بعد تقسیم می‌شود: ارتباط‌های درون خانوادگی که شامل، تعاملات درون خانوادگی، ساختار و انتظارات و واکنش‌های خانواده است و ارتباط‌های بیرون خانوادگی، تعاملات با خویشاوندان و همسایگان و اولیا و مربیان مدرسه را در بر می‌گیرد.

در پژوهش کاظمی نجف آبادی و مستمع (۱۳۹۵) با عنوان "تأثیر تبادل اطلاعات شبکه‌های اجتماعی مجازی (با تأکید بر تلگرام) بر شکل‌گیری و توسعه بعد فرهنگی سرمایه اجتماعی"، بر تلگرام تأکید شده است و تلگرام را در میان شبکه‌های اجتماعی مجازی، شبکه ای پر قدرت معرفی می‌کند که می‌تواند بر سرمایه اجتماعی تأثیر بسزایی بگذارد. سرمایه اجتماعی حاصل تعاملات و هنجارهای گروهی و اجتماعی است و درجه تازه ای را در تحلیل و علت یابی مسائل گشوده است. بنابراین بررسی چگونگی شکل‌گیری و توسعه سرمایه اجتماعی توسط شبکه‌های اجتماعی مجازی امری مهم تلقی می‌شود. اهداف این مقاله شامل: تعیین میزان تأثیر تبادل اطلاعات در شبکه هی اجتماعی مجازی: ۱- در شکل‌گیری و آموزش سرمایه اجتماعی و ۲- شکل‌گیری و توسعه تعهد و مسئولیت‌پذیری سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه: اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد واحد تهران شرق) می‌باشد. در این تحقیق الگو، ابعاد و مولفه‌های متغیر مستقل و وابسته، با تکیه بر نظریه جامعه اطلاعاتی و جامعه شبکه‌ای

۲. بررسی تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی (تلگرام) بر مشارکت اجتماعی
۳. بررسی تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی (تلگرام) بر انسجام اجتماعی

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی

بنظر می‌رسد فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی تلگرام بر سرمایه اجتماعی تاثیر معناداری دارد. فرضیه‌های فرعی

۱. بنظر می‌رسد فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی تلگرام بر اعتماد اجتماعی تاثیر معناداری دارد.
۲. بنظر می‌رسد فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی تلگرام بر مشارکت اجتماعی تاثیر معناداری دارد.
۳. بنظر می‌رسد فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی تلگرام بر انسجام اجتماعی تاثیر معناداری دارد.

روش تحقیق

در پژوهش حاضر، با توجه به شرایط و موضوع مورد بررسی، از دو روش توصیفی و پیمایشی استفاده می‌گردد. هم‌چنین از نظر شیوه گردآوری اطلاعات، از نوع همبستگی می‌باشد. برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به پیشینه پژوهش از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است که شامل مقالات داخلی و خارجی و پایان‌نامه‌ها می‌باشد.

به طور کلی در مطالعات و تحقیقات اجتماعی به منظور بررسی پدیده‌ها دو نوع روش تحقیق علمی وجود دارد: ۱- روش کمی یا پیمایشی که از ابزار پرسشنامه استفاده می‌شود و ۲- روش کیفی که از ابزارهایی مانند روش کتابخانه‌ای یا اسنادی، مصاحبه‌ای، مشاهده، تحلیل محتوا، مطالعه موردی و ... استفاده می‌شود. لذا هر تحقیق با توجه به موضوع مورد بررسی و شرایطی که در آن قرار دارد، یک یا چند شیوه را برای بررسی موضوع مورد مطالعه انتخاب می‌کند.

عوامل ماهیت ارتباط و سپس نگاه به فیس بوک و نحوه استفاده از آن بیشترین تاثیر در آگاهی شهروندان وجود دارد.

پژوهش صفری‌زاده و زهرهای (۱۳۹۴) با عنوان "بررسی تاثیر عضویت در شبکه‌های اجتماعی (فیسبوک) بر سرمایه اجتماعی" بیان می‌کند که امروزه تعامل اجتماعی افراد به فضای مجازی کشیده شده است و ارتباطات مجازی بخش عمده‌ای از دلایل استفاده کاربران از این فضا است. گرایش به سایت‌های شبکه اجتماعی در سراسر دنیا هم‌چنان رو به رشد است. مهمترین این شبکه‌های اجتماعی عبارتند از: فیسبوک، مایاسپیس، فرندفید، اورکات، توییتر. وبسایت فیس بوک اولین جایی است که توسط اکثر جوانان مورد بازدید قرار می‌گیرد. این مقاله به بررسی و تاثیر شبکه اجتماعی فیس بوک بر دو بعد سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی) می‌پردازد. این پژوهش با روش پیمایش و با استفاده از پرسشنامه انجام گرفت. جامعه آماری مورد تحقیق، افراد بالای ۱۸ سال ساکن مشهد بوده است. در این مقاله به این نتیجه رسیدیم که رابطه معناداری بین شبکه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی وجود دارد، نتایج حاصل نشان می‌دهد که بین شبکه‌های اجتماعی و اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

اهداف پژوهش

اهداف اصلی

۱. کمک به توسعه و گسترش سرمایه اجتماعی و ارائه
۲. توضیح مفهوم سرمایه اجتماعی در شبکه اجتماعی تلگرام می‌باشد.

هدف اصلی این تحقیق: بررسی تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی (تلگرام) بر سرمایه اجتماعی می‌باشد.

اهداف فرعی

۱. بررسی تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی (تلگرام) بر اعتماد اجتماعی

جامعه آماری

جامعه آماری این تحقیق کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد تهران غرب دانشکده مدیریت هستند که یک جامعه محدود به تعداد ۲۸۹۰ نفر می‌باشند. نمونه، مجموعه‌ای از نشانه‌ها است که از یک قسمت، گروه یا جامعه‌ای بزرگتر انتخاب می‌شود. این انتخاب به گونه‌ای است که این مجموعه نشانه، ویژگی‌های آن قسمت، گروه یا جامعه بزرگتر را دارا باشد و معمولاً آن را با n نشان می‌دهد (خاکی، ۱۳۸۴). برای محاسبه حجم نمونه‌ها جدول مورگان استفاده شده است که تعداد ۳۴۱ نفر تعیین گردید که از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده اقدام به انتخاب نمونه خواهد شد

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

پرسشنامه محقق ساخته سرمایه اجتماعی به منظور گردآوری داده‌های پژوهش در خصوص سرمایه اجتماعی از یک پرسشنامه ساخته با ۳۴ گویه استفاده شده است. پرسشنامه مذکور سرمایه اجتماعی را در سه بعد اعتماد، انسجام و مشارکت مورد سنجش قرار می‌دهد.

سنجش روایی و پایایی پرسشنامه

مفهوم اعتبار (روایی) به این سوال پاسخ می‌دهد که ابزار اندازه‌گیری تا چه حد خصیصه مورد نظر را می‌سنجد. بدون آگاهی از اعتبار ابزار اندازه‌گیری نمی‌توان به دقت داده‌های حاصل از آن اطمینان داشت. ابزار اندازه‌گیری ممکن است برای اندازه‌گیری یک خصیصه ویژه دارای اعتبار باشد، در حالی که برای سنجش همان خصیصه بر روی جامعه دیگر از هیچگونه اعتباری برخوردار نباشد. روایی پرسشنامه حاضر که در پژوهش "بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی نوین بر سرمایه اجتماعی" که در سال ۱۳۹۵ توسط محقق معصومه طاهری فرد پیله رود ساخته شده، صورتی یا محتوایی می‌باشد. به منظور بررسی پایایی پرسشنامه مذکور از روش آلفای کرونباخ استفاده شده و ضریب پایایی به دست آمده ۰/۷۸ می‌باشد که ضریب قابل قبولی است. به منظور بررسی پایایی پرسشنامه مذکور از روش آلفای کرونباخ استفاده

شده و ضریب پایایی به دست آمده ۰/۸۲۳ می‌باشد. ضریب پایایی تک تک متغیرها نیز بصورت جداگانه بررسی شده که انسجام ۰/۷۹۰، اعتماد ۰/۸۵۷ و مشارکت ۰/۸۴۱ می‌باشد.

سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی مفهومی است که سابقه چندانی ندارد. کاربرد این مفهوم به تدریج از دهه ۱۹۹۰ به این سو در رساله‌ها و مقالات دانشگاهی، به ویژه در رشته‌های جامعه‌شناسی، اقتصاد، سیاست و آموزش - توسط افرادی چون جیمز کلن، پیر بوردیو، رابرت پاتنام و فرانسیس فوکویاما افزایش یافته است. همچنین استفاده از مفهوم سرمایه اجتماعی با توجه به روند جهانی شدن و تضعیف نقش دولت‌های ملی، به عنوان راه‌حلی اجرا شدنی در سطح اجتماعات محلی برای مشکلات توسعه، مورد توجه سیاست‌گذاران و مسئولان سیاست اجتماعی قرار گرفته است. پیربوردیو، سه نوع سرمایه را شناسایی نمود که عبارت از: سرمایه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بودند. او سرمایه اجتماعی را شکلی از سرمایه می‌دانست که به ارتباطات و مشارکت اعضای یک سازمان توجه دارد و می‌تواند همراه با سرمایه فرهنگی، ابزاری برای رسیدن به سرمایه‌های اقتصادی باشد. کلن بر خلاف بوردیو - که «سرمایه اقتصادی» را به عنوان هدف نهایی در نظر گرفته بود - «سرمایه انسانی» را مهم تر دانسته، و سرمایه اجتماعی را به عنوان ابزاری برای حصول به سرمایه انسانی به کار برد. پوتنام نیز یکی دیگر از محققین اخیر سرمایه اجتماعی است که سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از مفاهیمی مانند: اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها می‌داند که موجب ایجاد ارتباط و مشارکت بهینه اعضای یک اجتماع می‌شود و در نهایت منافع متقابل آنان را تأمین خواهد کرد. او سرمایه اجتماعی را به عنوان وسیله‌ای برای رسیدن به توسعه سیاسی و اجتماعی، در نظام‌های مختلف سیاسی می‌دانست و تأکید عمده وی بر مفهوم اعتماد بود. سرمایه اجتماعی به طور کلی شامل نهادها، روابط، گرایش‌ها، ارزش‌ها و هنجارهایی است که بر رفتارها و تعاملات بین افراد حاکم است. به عبارت دیگر، سرمایه اجتماعی آن دسته از شبکه‌ها و

(شرکت در انجمن‌های صنفی، کارگری و تعاونی‌ها و ...)، فرهنگی و تفریحی (شرکت در فعالیت هنری، علمی، ورزشی و ...)، مذهبی (شرکت در هیئت‌های مذهبی، روضه‌ها و ...)، محلی (همکاری با همسایگان، انجمن اولیاء و مربیان، فعالیت‌های عمرانی محلی و ...) می‌باشد. (نوروزی، بختیار، ۱۳۸۸).

تلگرام

پیام رسان تلگرام یک سرویس پیلم رسان متن باز است چند سکویی مبتنی بر رایانش ابری است. کاربران تلگرام می‌توانند پیام‌ها، تصاویر، ویدئوها و اسناد (همه انواع پرونده‌ها پشتیبانی می‌شود) رمزنگاری شده تبادل کنند. تلگرام توسط دو برادر برادر با نام‌های پاول دورف و نیکلای دورف به بازار آمد. پاول دورف برادر کوچک نیکلای دورف است و سازمان غیرانتفاعی کارآفرینی در آلمان دارد که پشتیبانی مالی پروژه است. تلگرام توسط یک سازمان غیرانتفاعی آلمانی متعلق به کارآفرین و نیکوکار روس پاول دورف اداره می‌شود (حسن کاظمی نجف آبادی، رضا مستمخ، ۱۳۹۵).

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به بررسی تاثیر تلگرام بر سرمایه اجتماعی دانشجویان دانشگاه آزاد تهران غرب دانشکده مدیریت پرداخته است. با توجه به این امر بررسی‌ها از طریق رگرسیون خطی در نرم افزار SPSS انجام گرفته است.

فرضیه اصلی پژوهش: بنظر می‌رسد فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی تلگرام بر سرمایه اجتماعی تاثیر دارد.

۲۷ درصد از واریانس سرمایه اجتماعی از طریق تلگرام

قابل پیش بینی است و F محاسبه شده برابر با

۱۲۷/۸۰۱ و سطح معناداری (sig=000) می‌باشد.

فرمول رگرسیون خطی به صورت $y=a+bx+error$

محاسبه می‌شود و به صورت زیر است:

$y=1/367+(0/524*$ (سرمایه اجتماعی

هنجارهایی است که مردم را قادر به عمل جمعی می‌کند. در واقع می‌توان گفت هر چه انسان‌ها مردمان بیشتری بشناسند و هر چه با آنان وجه مشترک بیشتری داشته باشند، سرمایه اجتماعی افزون تری خواهند داشت (جواهری و باقری، ۱۳۹۵، صفری‌زاده و زهرهای، ۱۳۹۴) سه حوزه مختلف سرمایه اجتماعی (درون فردی، بین فردی و رفتاری) وجود دارد. دامنه بین فردی به اعتماد میان افراد اشاره دارد. دومین دامنه سرمایه اجتماعی رفتاری است. دامنه رفتاری شامل دخالت مشارکت مدنی افراد، فعالیت‌های سیاسی و علاقه به مشارکت به امور عمومی می‌باشد. دامنه سوم دامنه درون فردی است که مربوط به رضایت از زندگی افراد است (اصلی ارتان، ۲۰۱۱).

اعتماد

مربوط به دامنه میان فردی سرمایه اجتماعی می‌باشد. اعتماد اجتماعی عنصر اصلی در سرمایه اجتماعی می‌باشد. علاوه بر این مردم با کسانی تعامل می‌کنند که فکر می‌کنند قابل اعتماد ستند. زمانی که اعتماد بالاتر رود احتمال بالا رفتن سرمایه اجتماعی وجود خواهد داشت (اصلی ارتان، ۲۰۱۱). اعتماد اجتماعی دلالت بر انتظارات و تعهدهای اکتسابی و تاییده شده به لحاظ اجتماعی که افراد نسبت به یکدیگر و نسبت به سازمان‌ها و نهادهای مربوط به زندگی‌شان دارند، تعریف شده است و قرین با رابطه متقابل تعمیم یافته می‌باشد (پویان احیایی، صمد عدلی پور، ۱۳۸۵). در مقاله ارتان، اعتماد را اینگونه به سرمایه اجتماعی ربط داده است که، زن‌ها به عنوان پاسخ دهنده که از حفظ حریم خصوصی نگرانی دارند، در آنها احتمال کمی در ارتباط به سرمایه اجتماعی وجود دارد. (AslıErtan, 2014)

مشارکت اجتماعی

مشارکت اجتماعی عبارت است از، آن دسته از فعالیت‌های ارادی که از طریق آنها اعضای یک جامعه، در امور محله شهر و روستا شرکت کرده و به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در شکل دادن به حیات اجتماعی مشارکت دارند. به عبارتی دیگر شرکت ارادی و آگاهانه افراد در فعالیت‌های مدنی

جدول ۱ Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered		Variables Removed	Method
1	socialca ^b		.	Enter

a. Dependent Variable: teleg

b. All requested variables entered.

جدول ۲ Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.524 ^a	.274	.272	2.35804

a. Predictors: (Constant), socialca

جدول ۳ ANOVA^a

Model	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	710.618	1	710.618	127.801	.000 ^b
Residual	1879.394	338	5.560		
Total	2590.012	339			

a. Dependent Variable: teleg

b. Predictors: (Constant), socialca

جدول ۴ Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1.367	1.501		.911	.363
	socialca	.144	.013	.524	11.305	.000

a. Dependent Variable: teleg

y=a+bx+error

این نتیجه رسیده است که رابطه معناداری بین استفاده از فیسبوک و بصورت کلی شبکه اجتماعی و سرمایه اجتماعی وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

- **فرضیه اول:** بنظر می‌رسد فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی تلگرام بر اعتماد اجتماعی تأثیر دارد. ۱۶ درصد از واریانس اعتماد از طریق تلگرام قابل پیش‌بینی است و F محاسبه شده برابر با ۸۷۱.۶۵ و سطح معناداری (sig=000) می‌باشد. فرمول رگرسیون خطی به صورت $y=a+bx+error$ محاسبه می‌شود و به صورت زیر است:

$$y=۸/۶۸۸+(۰/۴۰۴* \text{سرمایه اجتماعی})$$

$$y=۱/۳۶۷+(۰/۵۲۴* \text{سرمایه اجتماعی})$$

بر اساس یافته‌های به دست آمده از پژوهش حاضر استفاده از تلگرام بر سرمایه اجتماعی تأثیر می‌گذارد و رابطه بین متغیر استفاده از تلگرام و سرمایه اجتماعی خطی است.

همچنین با مطالعات داخلی طاهری فرد پیله رود (۱۳۹۵)، رستمی و همکاران (۱۳۹۳) فتحی پور (۱۳۹۳)، خالدی (۱۳۹۳)، نجف آبادی و مستمع (۱۳۹۵)، کلانتری و همکاران (۱۳۹۵) که اذهان می‌دارند که شبکه‌های اجتماعی بر شکل‌گیری سرمایه‌های اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری دارند، مطابقت دارند.

علاوه بر این، نتیجه حاصل در راستای پژوهش‌های خارجی لی و چن (۲۰۱۴). گیو و جوانگ (۲۰۱۴)، لی (۲۰۱۱)، ونفو و جانچو (۲۰۱۷) نیز در پژوهش خود به

جدول ۱ Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	etemad ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: teleg

b. All requested variables entered.

جدول ۲ Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.404 ^a	.163	.161	2.53238

جدول ۳ ANOVA^a

Model	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	422.428	1	422.428	65.871	.000 ^b
Residual	2167.584	338	6.413		
Total	2590.012	339			

جدول ۴ Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	8.688	1.189		7.305	.000
	etemad	.256	.031	.404	8.116	.000

a. Dependent Variable: teleg

اذهان می‌دارد که شبکه اجتماعی بر اعتماد اجتماعی تاثیر معناداری دارد.

- فرضیه دوم: بنظر می‌رسد فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی تلگرام بر مشارکت اجتماعی تاثیر دارد.

۳۸ درصد از واریانس مشارکت از طریق تلگرام قابل پیش بینی است و F محاسبه شده برابر با $۲۰۸/۶۷۶$ و سطح معناداری ($sig=000$) می‌باشد. فرمول رگرسیون خطی به صورت $y=a+bx+error$ محاسبه می‌شود و به صورت زیر است:

$$y=۳/۱۰۵+(۰/۶۱۸* \text{سرمایه اجتماعی})$$

بر اساس یافته‌های به دست آمده از پژوهش حاضر استفاده از تلگرام بر اعتماد اجتماعی تاثیر می‌گذارد و رابطه بین متغیر استفاده از تلگرام و اعتماد اجتماعی خطی است.

(AslıErtan, 2014) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که رابطه معناداری بین استفاده از فیسبوک و اعتماد اجتماعی وجود دارد.

فتحی‌پور (۱۳۹۳) در پژوهش خود که هدف اصلی این تحقیق فهم رابطه بین سرمایه اجتماعی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات (تهران) می‌باشد به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و اعتماد پرداخته و

جدول ۱ Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	mosharekat ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: teleg

b. All requested variables entered.

جدول ۲ Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	. 618 ^a	. 382	. 380	2. 17664

a. Predictors: (Constant), mosharekat

جدول ۳ ANOVA^a

Model	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	988. 655	1	988. 655	208. 676	. 000 ^b
Residual	1601. 357	338	4. 738		
Total	2590. 012	339			

a. Dependent Variable: teleg

b. Predictors: (Constant), mosharekat

جدول ۴ Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	3. 105	1. 057		2. 938	. 004
Mosharekat	. 367	. 025	. 618	14. 446	. 000

a. Dependent Variable: teleg

- فرضیه سوم: بنظر می‌رسد فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی تلگرام بر انسجام اجتماعی تاثیر دارد. ۱ درصد از واریانس انسجام از طریق تلگرام قابل پیش بینی است و F محاسبه شده برابر با ۴۰/۵۲۵ و سطح معناداری (sig=000) نشان می‌دهد. فرمول رگرسیون خطی به صورت $y=a+bx+error$ محاسبه می‌شود و به صورت زیر است:

$$y=۱۶/۰۷۰+(۰/۱۱۵* \text{سرمایه اجتماعی})$$

بر اساس یافته‌های به دست آمده از پژوهش حاضر استفاده از تلگرام بر مشارکت اجتماعی تاثیر می‌گذارد و رابطه بین متغیر استفاده از تلگرام و مشارکت اجتماعی خطی است. صفری زاده و زهره‌ای (۱۳۹۴) در مقاله خود به این نتیجه رسیدند که رابطه معناداری بین شبکه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی وجود دارد، نتایج حاصل نشان می‌دهد که بین شبکه‌های اجتماعی و اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۱ Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	ensejam ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: teleg

b. All requested variables entered.

جدول ۲ Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	. 115 ^a	. 013	. 010	2. 74982

a. Predictors: (Constant), ensejam

جدول ۳ ANOVA^a

Model	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	34. 214	1	340. 214	40. 525	. 000 ^b
Residual	2555. 798	338	7. 562		
Total	2590. 012	339			

a. Dependent Variable: teleg

b. Predictors: (Constant), ensejam

جدول ۴^{۹۴} Coefficients

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	16.070	1.048		15.331	.000
Ensejam	.057	.027	.115	2.127	.034

a. Dependent Variable: teleg

گرفته شده است و آنگونه که در روش‌های کیفی یافته‌ها جمع آوری و تبیین می‌شود این امکان برای پژوهشگر وجود نداشته است.

پیشنهادها

- برنامه‌های متنوع در دانشگاه‌ها در آشنایی و تشویق دانشجویان به بهره‌گیری درست و استفاده مناسب از شبکه‌های اجتماعی با تاکید بر تلگرام و آگاهی دادن به ایشان در خصوص تأثیرات این شبکه‌ها بر سرمایه اجتماعی

- بهره‌گیری مناسب از شبکه‌های اجتماعی از طریق برگزاری جلسه‌های هم‌اندیشی در دانشگاه‌ها

- آگاهی دادن به دانشجویان در خصوص مدیریت زمان در استفاده از شبکه‌های اجتماعی و همچنین آگاهی به خانواده‌ها در خصوص سن مجاز کودکان و نوجوانان برای استفاده از تلگرام و محدود کردن آنها در رابطه با محتوای قابل استفاده.

- آموزش مربوط به مشاغل، تبادل عقاید، تبادل اطلاعات، هنجارهای مربوط به معاملات در شبکه‌های اجتماعی، شرکت‌های مردمی، گروه‌های خودیاری و نوع دوستی و روحیه جمع‌گرایی در برابر فردگرایی و ... بین اعضای شبکه‌های اجتماعی شکل می‌گیرد.

- پنهان کردن روابط خصوصی افراد، زمینه‌ساز انحرافات اجتماعی برای جوانان می‌باشد. بنابراین والدین باید با مدیریت صحیح در این خصوص به روابط خصوصی فرزندان خود وارد شوند و آگاهی‌های لازم را به وی دهند.

- تأثیر تلگرام بر سرمایه اجتماعی سایر دانشجویان دانشگاه‌های دیگر نیز به اجرا گذاشته شود.

- در تعریفی وسیع‌تر تأثیر تلگرام بر سرمایه اجتماعی در جامعه‌ای بزرگ‌تر مثل مناطق شهر تهران یا کرج به اجرا گذاشته شود.

- تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سرمایه اجتماعی با متغیرهای جمعیت‌شناختی نیز مورد بررسی قرار گیرد.

بر اساس یافته‌های به دست آمده از پژوهش حاضر استفاده از تلگرام بر انسجام اجتماعی تأثیر می‌گذارد و رابطه بین متغیر استفاده از تلگرام و انسجام اجتماعی خطی است. طاهری فرد پيله رود (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیدند که استفاده از شبکه‌های اجتماعی نوین بر انسجام اجتماعی تأثیر گذار است و رابطه معناداری دارند.

محدودیت‌های پژوهش

محدودیت‌های در اختیار

- پژوهش حاضر برای دانشجویان دانشگاه آزاد تهران غرب (دانشکده مدیریت) در سال ۱۳۹۶ انجام گرفته است. بنابراین در تعمیم یافته‌ها به دانشجویان در سایر دانشگاه‌ها باید رعایت احتیاط در نظر گرفته شود.

محدودیت‌های خارج از اختیار

- حساسیتی که نمونه‌های پژوهشی بعضاً نسبت به وقت خود داشتند باعث می‌شد علی‌رغم پذیرش صمیمانه مسئولین، وقت زیادی جهت هماهنگی برای وقت گرفتن و اجرای پرسشنامه شود.

- محدودیت فضا و نبودن مکان مناسبی برای تکمیل پرسشنامه‌ها، گاهی تمرکز آزمودنی‌ها را بر هم می‌زد و تکمیل پرسشنامه‌ها را با مشکل مواجه می‌نمود.

- به دلیل شروع ترم تابستانه و حضور نداشتن نمونه‌های پژوهشی در دانشگاه، تعدادی از دانشجویان فایل پرسشنامه را از طریق تلگرام دریافت و پر می‌نمودند و عدم حضور فیزیکی در بین آنان اشکالاتی را در نحوه جواب‌دهی ایجاد می‌نمود.

- محدودیت پرسشنامه‌ها در خصوص کلیشه‌ای بودن پاسخ‌ها نیز می‌تواند از دیگر محدودیت‌های این پژوهش در نظر گرفته شود.

- روش پژوهش حاضر از نوع کمی بوده است و در تبیین نتایج با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه بهره

فهرست منابع

- نوغانی، محسن؛ چرخ زرین، مرتضی؛ عطیه صادقی. (۱۳۹۱). "تاثیر فیس بوک بر کاهش سرمایه اجتماعی پیوندی در خانواده".
- نوروزی فیض‌اله، بختیار مهناز (۱۳۸۸). "مشارکت اجتماعی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن". فصلنامه راهبرد / سال هجدهم / شماره ۵۳ / زمستان ۱۳۸۸ / صص ۲۴۹-۲۶۹.
- XiaoqianLi, Wenhong Chen "Facebook or Renren? A comparative study of social networking site use and social capital among Chinese international students in the United States". Journal homepage: www.elsevier.com/locate/comphumbeh, 2014.
- Pei-Wen Fu, Chi-Cheng Wu, Yung-Jan Cho "What makes users share content on facebook? Compatibility among Psychological incentive, social capital focus, and content type". Journal homepage: www.elsevier.com/locate/comphumbeh, 2017
- José Atilano Pena-López, José Manuel Sánchez-Santos "Individual social capital: Accessibility and mobilization of resources embedded in social networks", journal homepage: www.elsevier.com/locate/socnet, 2017
- LinwuGu, lgu@iup.edu, Indiana University of Pennsylvania Jianfeng Wang, jwang@iup.edu, Indiana University of Pennsylvania "HOW DOES SOCIAL CAPITAL INFLUENCE AN ONLINE SOCIAL NETWORK SYSTEM". Volume 15, Issue I, pp. 217-223, 2014
- AsliErtan "The Determints of Social Capital on Facebook" Science and Technology Policies Reasearch Center Tekpol Working Paper Series STPS-WP-11/08, 2011
- Drula, G (2015). Sharing Knowledge inside Network sites. Lexet Scientia, (16), 463-473
- Lee, Edward and Powell, Ronan (2011), "Excess Cash Holdings and
- آذری، غلامرضا؛ امیدوار، تابان (۱۳۹۱). "بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سرمایه اجتماعی".
- احیایی، پویان؛ عدلی‌پور، صمد (۱۳۹۲). "تحلیل تاثیر شبکه اجتماعی کلوب بر سرمایه اجتماعی جوانان شهر تبریز".
- خاکی، غلامرضا (۱۳۸۴). روش تحقیق با رویکرد پایان نامه نویسی، تهران: انتشارات بازتاب.
- خسروی، مصطفی (۱۳۹۵). رشد علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی "شبکه‌های اجتماعی مجازی و افول سرمایه اجتماعی خانواده".
- رحمانزاده، سیدعلی، حقیقی، محمدرضا (۱۳۹۱). "عوامل موثر در افزایش اثربخشی شبکه‌های اجتماعی مجازی در سازمانهای رسانه‌ای".
- صفری‌زاده، انیس؛ زهره‌ای، مجید (۱۳۹۴). کنفرانس بین المللی یافته‌های نوین پژوهشی در علوم مهندسی و فناوری زمان برگزاری (۱۳۹۴/۱۲/۱۱). "بررسی تاثیر عضویت در شبکه‌های اجتماعی (فیسبوک) بر سرمایه اجتماعی".
- طاهری‌فرد پیله رود (۱۳۹۵). "در پژوهش خود با عنوان "بررسی تاثیر شبکه‌های اجتماعی نوین بر سرمایه‌های اجتماعی".
- کاظمی‌نجف آبادی، حسنا؛ مستمع، رضا (۱۳۹۵). "تاثیر تبادل اطلاعات شبکه‌های اجتماعی مجازی (با تاکید بر تلگرام) بر شکل‌گیری و توسعه بعد فرهنگی سرمایه اجتماعی".
- فتحی‌پور (۱۳۹۳). "در پژوهش خود با عنوان "شبکه‌های اجتماعی آنلاین و سرمایه اجتماعی".
- فولادگر، مهدی (۱۳۹۳). "بررسی ارتباط شبکه اجتماعی و سرمایه اجتماعی در فضای مجازی".
- پژوهش صفریزاده و زهره‌ای (۱۳۹۴). "بررسی تاثیر عضویت در شبکه‌های اجتماعی (فیسبوک) بر سرمایه اجتماعی".
- کلانتری، عبدالحسین؛ نیک‌سیرت، الهام و باعظم، ریحانه (۱۳۹۵). "نقش شبکه‌های اجتماعی در دانش شهروندان، مطالعه موردی فیس بوک در میان دانشجویان دانشگاه تهران".
- میرزایی اهرجانی، (۱۳۸۵)، "پژوهش‌های کاربردی".

Shareholder Value”, Accounting and Finance 51, 549–574

- Moira Burke and Robert Kraut, Cameron Marlow “Social Capital on Facebook: Differentiating Uses and Users” Human-Computer Interaction Institute Carnegie Mellon University 5000 Forbes Ave., Pittsburgh, PA 15213 {moira, robert.kraut} @cmu. Ed, Facebook 1601 S. California Ave. Palo Alto, CA 94301 cameron@fb.com, 2011

- Macclurg. Scott, D (2003), “Social Networks and Political Participation: The Role of Social Interaction in Explaining Political Participation”, Political Research Quarterly, Vol. 56, No. 4

- Alexandra Norrish, Nikola Biller-Andorno, Padhraig Ryan, Thomas H. Lee, MD (2013), “Social Capital Is as Important as Financial Capital in Health Care” Chad Petersen and Kevin A. Johnston University of Cape Town, Cape Town, South Africa

- Telegram. org. (2016). Retrieved February 16, from <http://www.alexa.com/siteinfo/telegram.Org> “The Impact of Social Media Usage on the Cognitive Social Capital of University Students”. Informing Science: the International Journal of an Emerging Transdiscipline Volume 18, 2015

- Westlund, Hans (2006). Social Capital in the Knowledge Economy Theory and Empirics”, Production: LE-TEX Jelonek, Schmidt & Vckler GbR, Leipzig, © Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2006

- Wang R, Zhang, J. & Tsuji, Y. (2011). “Examining fan motives and loyalty for the Chinese Professional Baseball League of Taiwan”. Sport Management Review, 14, 347-360